

**Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського**

Логутіна Наталія Володимирівна

УДК 378.147.61/811.111

**ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ ДО ПРОФЕСІЙНОГО
ІНШОМОВНОГО СПІЛКУВАННЯ У МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ
ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

13.00.04 – Теорія і методика професійної освіти

**Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук**

Вінниця – 2006

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано у Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, професор **Сметанський Микола Іванович**, Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, кафедра педагогіки, завідувач, м. Вінниця.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, доцент **Барановська Лілія Володимирівна**, Білоцерківський державний аграрний університет, проректор з навчально-методичної роботи, завідувач кафедри педагогіки і психології, м. Біла Церква;

кандидат педагогічних наук, доцент **Зарубінська Ірина Борисівна**, Київський економічний університет імені Вадима Гетьмана, кафедра іноземних мов факультету міжнародної економіки і менеджменту, м. Київ.

Провідна установа: Кіровоградський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка, кафедра педагогіки, Міністерство освіти і науки України, м. Кіровоград.

Захист відбудеться 19 вересня 2006 року о 12 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 05.053.01 у Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського за адресою: 21100, м. Вінниця, вул. Острозького, 32, зал засідань.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського за адресою: 21100, м. Вінниця, вул. Острозького, 32.

Автореферат розісланий 15 серпня 2006 року.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

А.М.Коломієць

Загальна характеристика роботи

Актуальність дослідження. Перехід до ринкових відносин, нові соціально-економічні умови розвитку Української держави, її входження до світового співтовариства спонукають до змін в усіх сферах суспільного життя, зокрема, в системі освіти, яка становить основу відтворення інтелектуального й духовного потенціалу народу, слугує потужним засобом розв'язання проблем розвитку науки й техніки, культури й національного відродження, становлення державності, утвердження принципів демократії, професіоналізації життя країни.

У цьому контексті перед вищими навчальними закладами постає відповідальне завдання – забезпечити високопрофесійну підготовку фахівців, здатних розв'язувати складні проблеми розбудови демократичної держави. Особливої актуальності набуває проблема підготовки менеджерів зовнішньоекономічної діяльності – дещо специфічного соціального прошарку людей, які мають значний вплив на економічне життя суспільства.

Тривалий час цій проблемі в нашій країні, з певних об'єктивних причин, не приділялась належна увага, оскільки це потребує активних пошуків у визначенні змісту й методів у її розв'язанні. Майбутнім менеджерам потрібна не тільки солідна професійна база знань, набутих у вищому навчальному закладі, але й обов'язково володіти іноземними мовами – щонайбільше в професійному аспекті. Володіння іноземною мовою майбутніми фахівцями розглядається нині як атрибут інтелектуального розвитку людини з вищою освітою, і умова успішної діяльності у сфері виробництва й менеджменту. Адже менеджер зовнішньоекономічної діяльності повинен не тільки досконало володіти знаннями професійного напрямку, але також і вільно спілкуватися з представниками інших держав у різних галузях їхньої майбутньої діяльності.

Актуальність досліджуваної нами проблеми пояснюється ще й тим, що професія менеджера є однією з найбільш популярних, престижних серед сучасної молоді. Тому не випадковим є те, що значна кількість навчальних закладів як державної, так і недержавної форм власності виявили бажання проводити підготовку майбутніх менеджерів.

Проблема готовності майбутніх фахівців з економіки й менеджменту до професійного іншомовного спілкування тепер активно досліджується педагогами, психологами, лінгвістами тощо.

Особливо активізувались пошуки розв'язання згаданої проблеми у 90-х роках ХХ століття. Окремі аспекти іншомовного спілкування майбутніх менеджерів знайшли часткове висвітлення в працях В.Борщовецької, Ю.Гапона, О.Деркача, Л.Жукова, С.Козака, В.Локшина, О.Романовського, С.Селівестрова, С.Старовойта та ін.

У ракурсі розв'язання нашої проблеми викликають інтерес дослідження О.Бойка, Н.Бориско, В.Бухбиндера, Т.Ваколюк, В.Євтушка, Г.Китайгородської, С.Кожушко, Л.Морської, В.Стасюк, О.Тарнопольського, оскільки вони проводилися у процесі інтенсивного вивчення іноземної мови

(Н.Бориско, Т.Ваколюк, Г.Китайгородська, Л.Морська), під час підготовки студентів військового вищого навчального закладу (О.Бойко, В.Євтушок) та економічного ВНЗ (С.Кожушко, В.Стасюк, О.Тарнопольський). У дослідженнях названих учених простежується тенденція до зміни парадигми іншомовної підготовки студентів у вищих навчальних закладах немовного профілю.

Якщо, наприклад, у 80-тих роках минулого століття метою навчання іноземної мови було формування комунікативної компетенції (праці І.Бім, І.Зимньої, О.Леонтєва, В.Скалкіна, D.Humes та ін.), то нині метою навчання іноземної мови є також розвиток професійної іншомовної компетенції, формування „цілісної культурно-мовної особистості” (М.Гордієнко, Ю.Долматовська, С.Коломієць). Це вважається невід’ємною умовою активної професійної діяльності майбутнього менеджера зовнішньоекономічної діяльності. Саме тому обов’язковою складовою в структурі підготовки майбутніх менеджерів є знання логічних основ різних видів спілкування, володіння діловою та професійною іноземною мовою. Усвідомлюючи актуальність означеної проблеми, дослідники (Г.Боярко, Н.Винокурова, О.Гладишева, С.Мусейчук, В.Пермінова, С.Шеремет та ін.) пропонують різноманітні педагогічні технології формування професійного мовлення студентів у вищих навчальних закладах України.

Водночас, як засвідчив аналіз наявного наукового фонду, аспекти врахування теоретичних основ формування готовності до професійного іншомовного спілкування майбутніх фахівців сфери менеджменту, їхньої специфіки дотепер ще не набули належного відображення в науково-педагогічній літературі.

У загальному огляді літературних джерел не виявлено спеціальних праць, присвячених дослідженню проблеми формування готовності до професійного іншомовного спілкування у майбутніх менеджерів зовнішньоекономічної діяльності.

Важливу роль у розв’язанні цієї проблеми у вищих навчальних закладах економічного профілю покликаний відіграти курс „Іноземна мова за професійним спрямуванням”. Його завдання полягає у підготовці фахівців, які вільно володіють іноземною мовою, вміло користуються нею в усіх сферах спілкування, особливо у професійній. Проте, поки що цей курс через відсутність чіткого визначення педагогічних умов і технології його реалізації не відіграє суттєвої ролі у розв’язанні досліджуваної проблеми.

Аналіз практики роботи вищих навчальних закладів засвідчує відсутність науково обґрунтованої технології розвитку професійного іншомовного спілкування, що негативно позначається на якості підготовки майбутніх менеджерів. До цього часу залишається недостатньо висвітленим і обґрунтованим поняття „готовність до іншомовного спілкування”. І хоча ця реалія порівняно часто коментується у педагогічній літературі, все ж і донині не з’явилося спеціальних робіт, присвячених дослідженню суті та умов становлення цього феномена.

Недостатня наукова й методична розробка означеної проблеми і нагальна потреба в теорії і практиці професійної освіти зумовили вибір теми дисертаційного дослідження – **„Формування готовності до професійного іншомовного спілкування у майбутніх менеджерів зовнішньоекономічної діяльності”**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тема дисертації входить до тематичного плану науково-дослідної роботи кафедри педагогіки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського „Зміст педагогічної підготовки вчителів в умовах формування загальноєвропейського простору вищої освіти” (державний реєстраційний номер 0105U0000942) і кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Вінницької філії Приватного вищого навчального закладу „Європейський університет” з такої проблеми, як „Науково-методичне забезпечення викладання циклу соціально-гуманітарних дисциплін у вищому навчальному закладі економічного напрямку” (протокол № 1 від 02.09.2003 р.).

Тему дисертації затверджено вченою радою Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (протокол № 9 від 26 березня 2003 року) й узгоджено з Радою по координації наукових досліджень при АПН України (протокол № 10 від 23 грудня 2003 року).

Об'єкт дослідження – підготовка майбутніх менеджерів зовнішньоекономічної діяльності до професійного іншомовного спілкування.

Предмет дослідження – педагогічні умови формування готовності до професійного іншомовного спілкування у майбутніх менеджерів зовнішньоекономічної діяльності.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати й експериментально перевірити педагогічні умови формування готовності до професійного іншомовного спілкування у майбутніх менеджерів зовнішньоекономічної діяльності.

Гіпотеза дослідження ґрунтується на припущенні, що ефективне формування готовності до професійного іншомовного спілкування у майбутніх менеджерів зовнішньоекономічної діяльності можливе, з таких умов:

- студенти усвідомлюватимуть роль професійного іншомовного спілкування у зовнішньоекономічній діяльності менеджера;
- навчальний процес матиме контекстний характер;
- використовуватимуться форми і методи інтерактивного навчання;
- буде забезпечений рефлексивний аналіз майбутніми менеджерами власних комунікативних можливостей.

Реалізація мети дослідження і перевірка гіпотези передбачала розв'язання таких завдань:

1. З'ясувати сутність поняття „готовність” до професійного іншомовного спілкування менеджера зовнішньоекономічної діяльності.

2. Визначити структуру, показники й рівні готовності до професійного іншомовного спілкування у майбутніх менеджерів зовнішньоекономічної діяльності.

3. Обґрунтувати й експериментально перевірити педагогічні умови цілеспрямованої підготовки до професійного іншомовного спілкування у зовнішньоекономічній діяльності майбутніх менеджерів.

4. Розробити методичні рекомендації щодо ефективної організації процесу формування готовності до професійного іншомовного спілкування у майбутніх менеджерів зовнішньоекономічної діяльності.

Теоретико-методологічною основою дослідження стали наукові праці педагогів з проблем професійного іншомовного спілкування (у тому числі ділового) Н.Бориско, В.Борщовецької, Ю.Гапона, Л.Губенка, М.Дороніної, Г.Китайгородської, С.Козака, С.Коломійця, І.Комарової, Л.Морської, С.Ніколаєвої, М.Озерової, Т.Олійник, Л.Палюк, М.Пащенко, С.Селівестрова, В.Скалкіна, О.Тарнопольського, психологів – Л.Виготського, М.Жинкіна, О.Леонтєва, О.Лурія, С.Рубінштейна, Д.Узнадзе.

Законодавчу базу дослідження становили закони України „Про освіту”, „Про вищу освіту”, „Про зовнішньоекономічну діяльність”, „Про режим іноземного інвестування” і Національна доктрина розвитку освіти України в XXI столітті.

У роботі над темою дослідження ми спирались на такі, зокрема, положення:

– концепцію розбудови освіти на основі гуманізації й демократизації, інтенсифікації та індивідуалізації навчання (Ю.Бабанський, С.Гончаренко, О.Леонтєв, К.Ушинський);

– теорію особистісно орієнтованого навчання (В.Серіков, І.Якиманська);

– теорію і практику формування фахівця як особистості і як професіонала (С.Кожушко, О.Тарнопольський);

– про формування вмінь професійного спілкування (Ю.Долматовська, Л.Морська, Є.Мусницька).

Для досягнення поставленої мети, розв’язання завдань і перевірки гіпотези ми користувалися комплексом таких взаємопов’язаних теоретичних, емпіричних та експериментальних **методів дослідження**, як:

– теоретичний аналіз педагогічної й лінгвістичної літератури, узагальнення передового педагогічного досвіду у процесі визначення структури, функцій та особливостей професійного навчання іноземної мови майбутніх менеджерів зовнішньоекономічної діяльності, також і в обґрунтуванні педагогічних умов формування готовності до професійного іншомовного спілкування студентів-менеджерів;

– спостереження, бесіда, тестові методики, анкетування, експертне опитування – у визначенні готовності майбутніх менеджерів до професійного іншомовного спілкування;

– педагогічний експеримент, методи перевірки статистичних гіпотез (критерій Вілкоксона) – під час аналізу результативності педагогічних умов

формування готовності до професійного іншомовного спілкування у майбутніх менеджерів зовнішньоекономічної діяльності.

Дослідницько-експериментальна робота проводилася на базі Вінницької філії Приватного вищого навчального закладу „Європейський університет”, Вінницького торговельно-економічного інституту Київського національного торговельно-економічного університету, Вінницького фінансово-економічного університету, Хмельницького інституту соціальних технологій Відкритого міжнародного університету розвитку людини „Україна”.

Дослідження проводилось у **три етапи**.

На **першому етапі** – пошуковому (2001 – 2002 рр.) вивчався й аналізувався досвід педагогів-практиків, який стосується специфіки підготовки до професійного іншомовного спілкування майбутніх менеджерів зовнішньоекономічної діяльності; конкретизувалися об’єкт, предмет і завдання дослідження; розроблялася робоча гіпотеза; уточнювалися педагогічні умови з визначеної підготовки студентів-менеджерів, компоненти готовності з виявленням їхніх ознак, показників та рівнів; опрацьовувалася структурно-функціональна модель підготовки до професійного іншомовного спілкування майбутніх менеджерів зовнішньоекономічної діяльності.

На **другому етапі** – констатувально-формульовальному (2003 – 2004 рр.) проводився констатувальний етап експерименту, в процесі якого виявлено рівневі характеристики готовності до професійного іншомовного спілкування майбутніх менеджерів; апробувалася методика її діагностики, визначалася логіка формульовального етапу експерименту, впродовж якого використовувалися інтерактивні методи навчання, забезпечувалися міжпредметні зв’язки; реалізувалася структурно-функціональна модель професійної підготовки майбутніх менеджерів зовнішньоекономічної діяльності.

На **третьому етапі** – кінцевому (2005 – 2006 рр.) аналізувалися й узагальнювалися результати, одержані в процесі формульовального етапу експерименту; апробувалися рекомендації, розроблялись методичні вказівки із формування готовності до професійного іншомовного спілкування у майбутніх менеджерів зовнішньоекономічної діяльності; формулювалися висновки дослідження, забезпечувалось графічне й стилістичне оформлення нашого дослідження.

Наукова новизна роботи полягає у тому, що:

– вперше обґрунтовано педагогічні умови ефективного формування готовності до професійного іншомовного спілкування у майбутніх менеджерів зовнішньоекономічної діяльності: усвідомлення студентами ролі професійного іншомовного спілкування у зовнішньоекономічній діяльності менеджера, контекстний характер навчального процесу, використання форм і методів інтерактивного навчання, забезпечення рефлексивного аналізу майбутніми менеджерами власних комунікативних можливостей;

– уточнено показники та рівні готовності до професійного іншомовного спілкування майбутніх менеджерів.

– подальшого розвитку набули уявлення про сутність і структуру готовності до професійного іншомовного спілкування менеджерів зовнішньоекономічної діяльності.

Практична значущість дослідження:

– адаптовано зміст, форми і методи цілеспрямованої підготовки майбутніх менеджерів до професійного іншомовного спілкування у зовнішньоекономічній діяльності, котрі втілено в практику навчально-виховного процесу в деяких вищих навчальних закладах;

– запропоновані методичні рекомендації стосовно ефективної організації процесу формування готовності до професійного іншомовного спілкування у майбутніх менеджерів можуть використовуватися викладачами вищих навчальних закладів у процесі підготовки до професійного іншомовного спілкування;

– обґрунтовано й експериментально підтверджено висновки і методичні рекомендації щодо ефективної організації процесу формування готовності до професійного іншомовного спілкування у майбутніх менеджерів зовнішньоекономічної діяльності, які використовуватимуться для подальших досліджень проблеми професійного іншомовного спілкування.

Результати дослідження впроваджено у навчально-виховний процес Вінницької філії Приватного вищого навчального закладу „Європейський університет” (довідка про впровадження № 7 від 8.02.2006 р.), Вінницького фінансово-економічного університету (довідка про впровадження № 278 від 20.12.2005 р.), Вінницького торговельно-економічного інституту Київського національного торговельно-економічного університету (довідка про впровадження № 23/01 – 188 від 03.03.2006 р.), Хмельницького інституту соціальних технологій Відкритого міжнародного університету розвитку людини „Україна” (довідка про впровадження № 55/1 від 7.04.2006 р.).

Вірогідність результатів дослідження забезпечувалася методологічним і теоретичним обґрунтуванням вихідних концептуальних положень; використанням системи методів дослідження, адекватних його меті та завданням; якісним і кількісним аналізом експериментальних даних за допомогою методів математичної статистики; дослідницько-експериментальною перевіркою висунутої гіпотези; репрезентативністю вибору досліджуваних.

Апробація результатів дослідження. Основні положення дисертації доповідалися на Шостій міжнародній науково-практичній конференції „Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми” (м. Вінниця, 2004 р.), на Міжнародній науково-практичній конференції „Гуманізм та освіта” (м. Вінниця, 2004 р.), на Всеукраїнській науково-практичній конференції „Профільне навчання: історія, теорія, практика”(м. Вінниця, 2004 р.), на Першій міжнародній конференції „Управління організаційними змінами в контексті формування економіки знань” (м. Хмельницький, 2005 р.), на II міжнародній науково-

практичній конференції „Інновації у вищій освіті”(м. Ніжин, 2005 р.), на Міжнародному форумі „Мовна освіта: шлях до євроінтеграції” (м. Київ, 2005 р.), на Сьомій міжнародній науково-практичній конференції „Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми” (м. Вінниця, 2006 р.), на Всеукраїнській науково-практичній конференції „Вища освіта України: проблеми модернізації навчально-виховного процесу”(м. Черкаси, 2006 р.), на засіданнях кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Вінницької філії Приватного вищого навчального закладу „Європейський університет” (2004 р., 2005 р.), та кафедри педагогіки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (2005 р.).

Публікації. Основні положення й результати дослідження відображено у 16 публікаціях. Усі праці одноосібні, 12 з них вміщено у провідних фахових виданнях, 2 статті – в збірнику наукових праць, одні тези доповіді, одна брошура з методичними рекомендаціями.

Структура та обсяг дисертації. Дисертаційне дослідження складається зі вступу, трьох розділів, висновків до них, загальних висновків, списку використаних джерел, додатків. Повний обсяг роботи становить 200 сторінок, з них основного тексту 156 сторінок. У тексті розміщено 13 таблиць, 6 рисунків на 8 сторінках. У списку використаних джерел – 200 найменувань, з яких 13 – англomовних.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність проблеми, визначено об’єкт, предмет, мету й завдання дослідження, розкрито наукову новизну, теоретичне й практичне значення роботи, наведено дані про організацію і проведення дослідження й апробацію його результатів.

У **першому розділі** – „**Теоретичні основи формування готовності до професійного іншомовного спілкування у майбутніх менеджерів зовнішньоекономічної діяльності**” – проаналізовано специфічні особливості фахової підготовки менеджера зовнішньоекономічної діяльності, викладено результати вивчення стану професійної освіти у вищих навчальних закладах економічного профілю, розглянуто психолого-педагогічні та соціальні аспекти іншомовної підготовки фахівців сфери менеджменту.

Змістовий аналіз особливостей майбутньої професійної діяльності менеджера засвідчив, що відродження й розбудова економічної освіти України спричинили до визначення важливих й актуальних завдань, спрямованих на вдосконалення професійної підготовки майбутніх менеджерів зовнішньоекономічної діяльності. Під професійним навчанням потрібно розуміти підготовку студентів до оволодіння ними системою знань, умінь і навичок, необхідних для виконання певного виду трудової діяльності. З цих позицій особливого значення набувають проблеми теорії й практики професійного іншомовного спілкування.

Аналіз наявних наукових праць (Н.Бориско, Т.Ваколюк, Г.Китайгородської, Л.Морської, В.Стасюк, О.Тарнопольського та ін.), присвячених навчання іноземних мов у вищих навчальних закладах немовного профілю, як і вивчення практичного досвіду в цій сфері дозволили уточнити зміст понять „ділове спілкування” і „професійне спілкування”, конкретизувати на такій основі сучасний зміст навчальної дисципліни „Іноземна мова за професійним спрямуванням”.

Мова професійного спілкування розглядається як лінгвістично організована система мовлення, що використовується представниками певної галузі для спілкування в ситуаціях, котрі безпосередньо пов’язані з винятково професійними (навчально-, науково-виробничими, виробничими, науковими) аспектами трудової діяльності.

Мова для ділового спілкування – це лінгвістично організована система мовлення, що використовується фахівцями різних галузей для спілкування у ситуаціях, котрі безпосередньо чи опосередковано, через соціально-побутові стосунки пов’язані з діловою (організаційною, фінансовою, комерційною) активністю, зумовленою потребами професійної діяльності.

Дослідницька увага вчених до визначення структури й функцій професійного іншомовного спілкування не дає можливості стверджувати про достатньо повну вивченість досліджуваної проблеми.

На основі аналізу педагогічної, методичної, лінгвістичної літератури в структурі професійного іншомовного спілкування майбутніх менеджерів зовнішньоекономічної діяльності ми виділили такі її компоненти:

- когнітивний – знання норм сучасної іноземної мови (лексичних, граматичних тощо), фахової термінології;
- комунікативно-операційний – уміння використовувати мовні засоби відповідно до мети, умов, ситуації спілкування, володіння базовими професійно мовленнєвими уміннями, які зумовлені потребами зовнішньоекономічної діяльності;
- комунікативно-експресивний – володіння екстралінгвістичними засобами спілкування (темп мовлення, інтонація).

Ураховуючи багатогранність діяльності менеджера зовнішньоекономічної діяльності, взявши за основу типологічний критерій „мета професійного іншомовного спілкування”, ми виділили три функції професійного іншомовного спілкування фахівця цього профілю:

- інформаційну (обмін, передача і прийом інформації у формах

повідомлень думок, поглядів, задумів, рішень учасників ділового спілкування, набуття індивідуального соціального досвіду у процесі спілкування);

– організаційну (засвоєння норм соціально-типової поведінки, здійснення управління колективом, взаємне орієнтування й узгодження дій під час організації спільної діяльності);

– експресивну (виявлення змісту взаємодії, взаємопізнання і взаєморозуміння партнерами один одного, зміна поведінки, особистісних мовленнєвих якостей партнера, його намірів, установок, дій, здійснення впливу на аудиторію, створення психологічного фону взаємодії через породження емоційних переживань і станів).

Проведений аналіз загальної структури іншомовної професійної комунікації та її основних функцій дозволяє стверджувати, що за сучасних соціально-економічних умов професійному іншомовному спілкуванню відведено особливу роль, сутність якої полягає у формуванні належної, комунікативно вмотивованої готовності до спілкування. Тільки за умов сформованості означеної якості майбутнього менеджера його професійна діяльність стає можливою, а головне – продуктивною.

У другому розділі дисертації – „Характеристика готовності майбутніх менеджерів зовнішньоекономічної діяльності до професійного іншомовного спілкування” – внаслідок аналізу педагогічної, лінгвістичної, наукової літератури виокремлено поняття „готовність”, розкрито його сутність, визначено структурні компоненти, показники і рівні готовності майбутніх менеджерів до професійного іншомовного спілкування, проаналізовано стан сформованості у них відповідної якості.

У розв’язанні цих завдань ми спиралися на результати досліджень О.Бикова, Р.Ваврик, С.Воробйової, І.Герасимової, Л.Григорчука, М.Дяченко, Л.Кандибович, К.Макагон, П.Матвієнка, С.Радченка, О.Томаса, які дозволили нам стверджувати наявність значного теоретичного й експериментального матеріалу щодо готовності особистості до різних видів діяльності, визначити зміст, структуру, основні параметри й умови, які впливають на динаміку і стійкість цієї якості.

Усе ж і дотепер відсутній загальноприйнятий погляд на сутність поняття „готовність”, однозначне визначення її структури, показників і рівнів сформованості цієї розумово-мовленнєвої спроможності.

Аналіз психолого-педагогічних досліджень з розглядуваної проблеми засвідчив, що у сучасній теоретичній базі існують різні підходи до визначення цього поняття. Невипадково всі науковці, досліджуючи у різних аспектах природу змісту феномена готовності, погоджуються з тим, що цей зміст виражає сутність позитивної спрямованості особистості на професійну діяльність.

Прийнято розрізняти досліджувану готовність як реалію психологічну, науково-теоретичну, практичну, психофізіологічну (Р.Сафін), попередню й тимчасову, тобто інтуїтивну (М.Дяченко, Л.Кандибович), психологічну й практичну (М.Левітов, В.Мясіщев, В.Сластьонін), загальну і спеціальну (Б.Ананьєв).

Питанню про структуру готовності до будь-якої діяльності присвячені наукові праці багатьох вчених (О.Бойка, С.Воробйової, Л.Григорчука, М.Дяченко, Л.Кандибович, П.Матвієнка та ін.). Загально визнано, що структуру готовності особистості до будь-якої діяльності потрібно розглядати в єдності трьох компонентів: когнітивного, операційного, мотиваційного.

У своєму дослідженні ми виходимо з того, що готовність до професійного іншомовного спілкування – це є не тільки стан особистості, але й динамічна і водночас стійка характеристика майбутнього менеджера зовнішньоекономічної діяльності, котра тісно пов'язана з усіма структурними елементами підготовки, вивченням всебічно обґрунтованої концепції формування особистості менеджера як фахівця, що дозволяє нам розглядати готовність до професійного іншомовного спілкування як систему взаємозалежних і взаємозумовлених компонентів:

1. Мотиваційного (усвідомлення комунікативних цінностей, пробудження у студентів інтересу до осмислення потреби оволодіння технологіями іншомовного професійно значущого спілкування).

2. Змістового (забезпечення орієнтації менеджера зовнішньоекономічної діяльності у сфері власної професійної діяльності).

3. Операційного (вміння майбутніх менеджерів зовнішньоекономічної діяльності використовувати певний вантаж спеціальних знань і вмінь, володіти евристичними методами технології розв'язання економічних завдань, порівнювати й аналізувати вибір рішень таких завдань, емоційно-ціннісне ставлення до них, здійснення творчих актів спілкування з іноземними партнерами у сферах професійної діяльності).

Кожен із структурних компонентів поєднує в собі комплекс відповідних знань, умінь і навичок, характеризується відповідними показниками, зокрема, сформованістю готовності до професійного іншомовного спілкування майбутніх менеджерів зовнішньоекономічної діяльності є: мотиваційний компонент (інтерес до роботи в умовах альтернативних варіантів утворення з використанням сучасних інформаційних технологій, спрямованість на мовленнєве самовдосконалення, оволодіння прийомами й умінями професійно орієнтованого іншомовного спілкування), змістовий компонент (обізнаність з сутністю, специфікою, правилами і нормами професійного іншомовного спілкування), операційний компонент (блок, який передбачає операції цілепередбачення, пов'язані з моделюванням студентами своєї діяльності для вирішення завдань їхньої майбутньої діяльності, використання сучасних інформаційних технологій, оригінальність та варіативність вибору шляхів розв'язання завдань зовнішньоекономічної діяльності, здатність гнучко й ефективно використовувати їх в ситуаціях професійної взаємодії).

Отже, готовність майбутнього менеджера зовнішньоекономічної діяльності до професійного іншомовного спілкування становить важливий компонент загальної фахової компетентності, інтегративну особистісну якість, якою визначається здатність налагоджувати продуктивні комунікативні

контакти з партнерами за їхньою спільною діяльністю, ефективно використовувати вербальні й невербальні засоби іншомовного спілкування.

Готовність майбутнього менеджера зовнішньоекономічної діяльності до професійного іншомовного спілкування характеризується різними рівнями свого виявлення: емпіричним (низьким), репродуктивним (середнім) і творчим (високим), що конче потрібно враховувати під час організації педагогічного впливу на цей процес.

На констатувальному етапі дослідження виявлено переважно репродуктивний (середній) та емпіричний (низький) рівні готовності до професійного іншомовного спілкування майбутніх менеджерів. Це дало нам підстави стверджувати, що стихійне формування готовності до професійного іншомовного спілкування не забезпечує високо якісної підготовки багатьох студентів-менеджерів до ефективної фахової діяльності.

У зв'язку з цим продовжує існувати потреба у науковому обґрунтуванні педагогічних умов і визначенні шляхів підвищення ефективності формування готовності до професійного іншомовного спілкування у майбутніх менеджерів зовнішньоекономічної діяльності під час навчання у вищому навчальному закладі.

У третьому розділі – „Експериментальне дослідження процесу формування готовності до професійного іншомовного спілкування у майбутніх менеджерів зовнішньоекономічної діяльності” – обґрунтовано педагогічні умови, які сприяють успішному формуванню готовності до професійного іншомовного спілкування майбутніх менеджерів; визначено методи, форми і засоби поетапної їхньої реалізації; проаналізовано результати експериментального дослідження.

У дослідженні нами враховувалось те, що для організації роботи з формування готовності до професійного іншомовного спілкування майбутніх менеджерів зовнішньоекономічної діяльності вкрай важливими є сформульовані дослідниками (М.Жинкіним, О.Леонтьєвим, А.Марковою, В.Семиченко та ін.) положення, що впливають з теорії мовленнєвої діяльності, згідно з якою спілкування потрібно розглядати як мовленнєву діяльність – один із різновидів загальної діяльності людини (поруч з трудовою, суспільною, пізнавальною); реалізація будь-якого виду мовленнєвої діяльності вимагає від студентів необхідних для спілкування комунікативних умінь, які б спирались на належні понятійні знання (лінгвістичні – розгорнуте висловлювання, текст, його частини і способи їх зв'язку, стилі мовлення; мовленнєвознавчі – типи мовлення, зміст, тема, теза, аргумент, вступ, висновок; операційні – правила і способи побудови зв'язного тексту).

У дослідженні обґрунтовано педагогічні умови, які вагомо сприяють формуванню готовності до професійного іншомовного спілкування у майбутніх менеджерів зовнішньоекономічної діяльності. Такими умовами можуть слугувати:

– сприяння усвідомленню студентами ролі професійного іншомовного спілкування у зовнішньоекономічній діяльності менеджера;

- реалізація контекстного підходу до навчального процесу;
- використання форм і методів інтерактивного навчання;
- забезпечення рефлексивного аналізу майбутніми менеджерами власних комунікативних можливостей.

Визначені умови покладено в основу створеної нами педагогічної технології, яка поєднувала в собі комплекс форм, методів і прийомів, спрямованих на розвиток і корекцію структурних компонентів професійного іншомовного мовлення майбутніх менеджерів.

У педагогічному експерименті було чітко визначено 3 етапи:

- підготовчий (відбір дидактичних матеріалів і завдань, підготовка тестів для визначення рівнів сформованості досліджуваної готовності);
- основний (проведення експерименту);
- підсумковий (опрацювання одержаних результатів, їхня інтерпретація, підготовка методичних рекомендацій і впровадження їх у практику викладання іноземних мов у немовному вищому навчальному закладі).

Формувальний етап експерименту проводився поетапно на базі Вінницької філії Приватного вищого навчального закладу „Європейський університет” упродовж 2003 – 2006 навчальних років.

Для експерименту було відібрано контрольні й експериментальні групи студентів з приблизно однаковим складом і вихідним рівнем знань з іноземної мови. Загалом у дослідженні на різних його етапах взяли участь 420 студентів 1 – 3 курсів. Їх було розподілено по контрольних (КГ) і експериментальних (ЕГ) групах таким чином:

І семестр 2003 – 2004 навчального року дві експериментальні групи (104 осіб), дві контрольні групи (112 осіб) II курсу;

I та II семестри 2004 – 2005 навчального року дві експериментальні групи (100 осіб), дві контрольні групи (104 особи) I та II курсу.

До участі в експерименті залучались також інші викладачі кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Вінницької філії Приватного вищого навчального закладу „Європейський університет” (з педагогічним стажем роботи від 5 до 15 років) як компетентні арбітри, що забезпечило об’єктивність оцінки знань, навичок і умінь студентів.

Під час проведення педагогічного експерименту ставилося за мету розв’язання таких завдань:

- визначення методики експериментального навчання, якою передбачалося використання інтерактивних форм, методів, прийомів і видів навчальної діяльності студентів, що забезпечило б формування готовності до професійного іншомовного спілкування майбутніх менеджерів зовнішньоекономічної діяльності;

- посилення професійної спрямованості вивчення іноземної мови засобами автентичних матеріалів професійно значущого характеру, розв’язання комунікативних завдань;

- формування сприятливого психологічного клімату через розвиток у студентів інтересу до іноземної мови й автентичних матеріалів на основі особистісно орієнтованого підходу для досягнення комунікативних завдань.

Проведений експеримент призвів до суттєвих якісних змін у мовленні студентів, що, у свою чергу, спричинилося до змін у рівнях сформованості готовності до професійного іншомовного спілкування майбутніх менеджерів зовнішньоекономічної діяльності.

Узагальненими кількісними показниками рівнів сформованості готовності до професійного іншомовного спілкування майбутніх менеджерів ми вважали суму балів, отриману кожним студентом за виконання усіх завдань. Оскільки завдань було чотири, тому в залежності від якості їхнього виконання, кожне завдання оцінювалося 50 – 0 балами, тому, як і на констатувальному етапі експерименту, високим вважався рівень, якщо студент набрав 200 – 150 балів, середнім – 149 – 100 балів, низьким – 100 і менше балів.

Відповідні кількісні дані наведено в таблиці 1.

Таблиця 1

Узагальнені кількісні дані про рівні сформованості готовності студентів-менеджерів до професійного іншомовного спілкування

Р і в н і	Групи							
	Експериментальна				Контрольна			
	до експер.		після експер.		до експер.		після експер.	
	осіб	%	осіб	%	осіб	%	осіб	%
низький	55	27	23	11	61	28	50	23
середній	122	59,8	139	68	133	61,6	138	64
високий	27	13,2	42	21	22	10,4	28	13

Як це засвідчується показниками таблиці, до навчання за експериментальною методикою в експериментальній і контрольній групах переважав репродуктивний (середній) й емпіричний (низький) рівні сформованості готовності до професійного іншомовного спілкування студентів-менеджерів. Причому обидві групи виявились майже однаковими за стартовим рівнем мовної підготовки: показники кількості осіб з низьким рівнем сформованості готовності відрізнялись лише на 1 % (в експериментальній групі – 27 %, у контрольній – 28 %); показники середнього рівня – на 1,8 % (в експериментальній групі – 59,8 %, у контрольній – 61,6 %); показники творчого (високого) рівня – на 3,2 % (в експериментальній групі – 13,2 %, у контрольній – 10,4 %).

Після навчання за експериментальною методикою рівень сформованості готовності до професійного іншомовного спілкування майбутніх менеджерів залишається емпіричним (низьким) лише у 11 % студентів експериментальної групи, тим часом як у контрольній групі цей показник становить 23 %. Репродуктивний (середній) рівень сформованості такої готовності виявлено у 68 % студентів з експериментальної групи і 64 % з контрольної групи. Показник творчого (високого) рівня на 7,8 % вищий в експериментальній групі (21 % проти 13,2 %). Після проведення експерименту з формування готовності до професійного іншомовного спілкування у студентів

експериментальної групи виявлено репродуктивний (середній) і творчий (високий) рівні сформованості згаданої готовності.

Одержані результати засвідчують, що за стартової рівності всіх чинників позитивний зсув показників рівнів сформованості готовності до професійного іншомовного спілкування майбутніх менеджерів зовнішньоекономічної діяльності зумовлений введенням у навчання експериментальних груп дидактичної технології формування готовності до професійного іншомовного спілкування студентів – менеджерів.

Використання непараметричного критерію Вілкоксона засвідчило статистичну достовірність цих змін ($\alpha=0,05$). Цим підтверджується позитивний вплив визначених педагогічних умов і розробленої на їхній основі методики формування готовності до професійного іншомовного спілкування у майбутніх менеджерів зовнішньоекономічної діяльності.

Отже, якісний і кількісний аналіз результатів педагогічного експерименту дозволяє стверджувати, що побудований за обґрунтованими в нашій праці педагогічними умовами формувальний етап експерименту сприяв формуванню готовності до професійного іншомовного спілкування майбутніх менеджерів зовнішньоекономічної діяльності. Такі результати експериментального дослідження в основному підтвердили дослідницьку гіпотезу, науково-практичну вмотивованість висновків дослідження.

За результатами теоретичного аналізу науково-педагогічних джерел та дослідно-експериментальної роботи за темою дисертації ми дійшли таких **висновків**.

1. У зв'язку зі входженням України до світового економічного простору, активізацією культурних і виробничих зв'язків з іншими країнами підвищуються вимоги до професійної підготовки майбутніх фахівців, які працюють у галузі зовнішньоекономічної діяльності. Особливого значення набуває формування в них готовності до професійного іншомовного спілкування, без якого неможливий безпосередній доступ до економічного потенціалу інших країн, налагодження продуктивних стосунків з іноземними бізнес-партнерами. Готовність до продуктивного іншомовного спілкування можна вважати невід'ємним компонентом професійної компетентності менеджерів зовнішньоекономічної діяльності.

2. Встановлено, що професійне іншомовне спілкування розглядається у науковій літературі як лінгвістично організована система мовлення, яка використовується представниками певної галузі знань для спілкування в ситуаціях, безпосередньо пов'язаних із професійними аспектами трудової діяльності.

3. Готовність майбутнього менеджера зовнішньоекономічної діяльності до професійного іншомовного спілкування являє собою важливий компонент загальної фахової компетентності, інтегративну особистісну якість, якою визначається здатність особистості налагоджувати продуктивні комунікативні контакти з партнерами за спільною діяльністю, ефективно використовувати вербальні й невербальні засоби іншомовного спілкування.

4. З'ясовано, що готовність до професійного іншомовного спілкування майбутніх менеджерів зовнішньоекономічної діяльності інтегрує в собі комплекс взаємопов'язаних і взаємозалежних компонентів: мотиваційного, змістового й операційного. За цими ознаками визначено три показники сформованості згаданої професійно важливої якості у студентів-менеджерів: мотиваційний (інтерес до іноземної мови, спрямованість на мовленнєве самовдосконалення, оволодіння прийомами і уміннями професійно орієнтованого іншомовного спілкування), змістовий (обізнаність з сутністю, специфікою, правилами і нормами професійного іншомовного спілкування), операційний (володіння уміннями і прийомами професійного іншомовного спілкування, здатність гнучко й ефективно використовувати їх у ситуаціях ділової взаємодії).

5. На основі визначених показників виділено три рівні сформованості готовності до професійного іншомовного спілкування майбутніх менеджерів зовнішньоекономічної діяльності: емпіричний (низький), репродуктивний (середній) і творчий (високий).

Емпіричний рівень характеризується слабким інтересом студентів до іноземної мови, неповним усвідомленням її важливості для майбутньої професійної діяльності, поверховими уявленнями про специфіку й норми професійного іншомовного спілкування. Студенти з цим рівнем володіють лише елементарними уміннями іншомовного мовлення (аудіювання, читання, письма, говоріння), допускають численні мовленнєві помилки.

Репродуктивний рівень характеризується тим, що студенти усвідомлюють важливе значення іноземної мови для майбутньої професійної діяльності, володіють базовими комунікативними уміннями, але здатні спілкуватися з носіями мови, яка вивчається, тільки в стандартних ситуаціях, використовуючи при цьому техніко-комунікативні кліше. Студенти з таким рівнем готовності здатні читати і розуміти нескладні автентичні тексти, користуватися письмом в обмеженому обсязі.

Студенти з творчим рівнем добре усвідомлюють професійну важливість іноземної мови, прагнуть до вдосконалення умінь і навичок іншомовного мовлення. Їх відрізняє добра обізнаність зі специфікою професійно орієнтованого іншомовного спілкування, володіння комунікативними уміннями, здатність вміло застосовувати їх у нових, нетипових ситуаціях професійної взаємодії. Студенти, які досягли цього рівня знань і практичних умінь, здатні розуміти й критично інтерпретувати практично всю письмову та усну інформацію, вміють точно і доречно висловлювати свої думки іноземною мовою, обізнані з етикетними нормами і правилами іншомовного ділового спілкування, володіють великим лексичним репертуаром, у тому числі й професійно орієнтованою лексикою.

Результати констатувального етапу експериментального дослідження засвідчили, що творчий рівень готовності до професійного іншомовного спілкування властивий лише 15 % майбутніх менеджерів зовнішньоекономічної діяльності, середній і низький рівні – 85 % студентів.

6. На основі аналізу психолого-педагогічної літератури й практики підготовки фахівців у галузі зовнішньоекономічної діяльності обґрунтовано й експериментально перевірено педагогічні умови формування готовності до професійного іншомовного спілкування студентів-менеджерів: сприяння усвідомленню студентами ролі професійного іншомовного спілкування для ефективного виконання майбутньої діяльності; забезпечення професійної спрямованості викладання іноземної мови на основі контекстного підходу; використання форм і методів інтерактивного навчання; забезпечення рефлексивного аналізу майбутніми менеджерами власних комунікативних можливостей.

7. Результати експериментального дослідження підтвердили ефективність розробленої нами на основі обґрунтованих педагогічних умов методики формування готовності до професійного іншомовного спілкування у майбутніх менеджерів зовнішньоекономічної діяльності. Внаслідок формувального етапу експерименту у студентів експериментальних груп, на відміну від контрольних, відбулися статистично значущі зміни в рівнях сформованості готовності до професійного іншомовного спілкування: творчого (високого) рівня досягли 25 % студентів, з 28 % до 11 % зменшилась кількість осіб з емпіричним (низьким) рівнем знань з іноземної мови.

Проведене нами дослідження, звісно, не претендує на вичерпне розв'язання проблеми формування готовності до професійного іншомовного спілкування у майбутніх менеджерів зовнішньоекономічної діяльності. Подальшого вивчення потребують такі питання: вивчення й узагальнення зарубіжного досвіду підготовки майбутніх фахівців до іншомовного професійного спілкування; обґрунтування можливостей застосування сучасних інформаційних технологій у системі професійної іншомовної комунікативної підготовки фахівців сфери економіки і менеджменту.

Основні положення дослідження відображені у таких **публікаціях**:

1. *Логутіна Н.В.* Проблема формування комунікативної компетенції майбутніх менеджерів у сфері бізнесу // Наукові записки ВДПУ. Серія: Педагогіка і психологія. – Вінниця, 2004. Вип. 10. – С. 135 – 138.

2. *Логутіна Н.В.* Професійне іншомовне спілкування майбутніх менеджерів як соціально-педагогічна проблема // Наукові записки ВДПУ. Серія: Педагогіка і психологія. – Вінниця, 2004. Вип. 11. – С. 52 – 54.

3. *Логутіна Н.В.* Аналіз зарубіжного досвіду професійної підготовки майбутніх менеджерів // Наукові записки ТНПУ. Серія: Педагогіка. – Тернопіль, 2004. – № 5. – С. 220 – 224.

4. *Логутіна Н.В.* Характеристика рівнів готовності до професійного іншомовного спілкування майбутнього менеджера // Вісник наук.досл.: актуальні регіональні проблеми економіки, права, управління і соц.сфери. ВІРЕУ. – Вінниця, 2004. Вип. 1. – С. 117 – 121.

5. *Логутіна Н.В.* Сучасні підходи до комунікативної підготовки майбутніх менеджерів // Збірник матеріалів міжнародної науково-практичної

конференції „Гуманізм та освіта”. Т. 2. – Вінниця: Вид-во ВНТУ, 2004. – С. 298 – 300.

6. *Логутіна Н.В.* Використання комп'ютерних технологій для формування у майбутніх менеджерів готовності до професійного іншомовного спілкування // Збірник наукових праць УДПУ. – Київ, 2004. – С. 110 – 115.

7. *Логутіна Н.В.* Дидактичні засади визначення змісту курсу „Іноземна мова за професійним спрямуванням”. // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. – Київ – Вінниця, 2004. Вип. 5. – С. 538 – 542.

8. *Логутіна Н.В.* Готовність майбутніх менеджерів зовнішньоекономічної діяльності до професійного іншомовного спілкування як педагогічна проблема // Міжнародний форум „Мовна освіта: шлях до євро інтеграції”: Тези доповідей. – Київ: Ленвіт, 2005. – С. 150 – 151.

9. *Логутіна Н.В.* Структура, критерії і рівні готовності майбутніх менеджерів зовнішньоекономічної діяльності до професійного іншомовного спілкування // Наукові записки ВДПУ. Серія: Педагогіка і психологія. – Вінниця, 2005. Вип. 13. – С. 38 – 41.

10. *Логутіна Н.В.* Аналіз сформованості готовності до професійного іншомовного спілкування майбутніх менеджерів зовнішньоекономічної діяльності // Вісник ХНУ. – Ч.2, Том 3. – Хмельницький, 2005. – С. 188 – 191.

11. *Логутіна Н.В.* Зарубіжний досвід професійної підготовки майбутніх менеджерів // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. – Київ – Вінниця, 2005. Вип. 7. – С. 376 – 380.

12. *Логутіна Н.В.* Впровадження нових методичних технологій для формування готовності до професійного іншомовного спілкування в економічному ВНЗ. // Вісник ЧНУ. – Черкаси, 2006. – С. 98 – 101.

13. *Логутіна Н.В.* Методика визначення та аналіз сформованості готовності до професійного іншомовного спілкування у майбутніх менеджерів зовнішньоекономічної діяльності // Наукові записки ВДПУ. Серія: Педагогіка і психологія. – Вінниця, 2006. Вип. 16. – С. 256 – 260.

14. *Логутіна Н.В.* Роль професійного іншомовного спілкування в процесі підготовки майбутніх менеджерів зовнішньоекономічної діяльності // Наукові записки НДУ. Серія: Психолого-педагогічні науки. – Ніжин, 2005. Вип. № 3. – С. 150 – 153.

15. *Логутіна Н.В.* Цілі, завдання і зміст формування готовності до професійного іншомовного спілкування у майбутніх менеджерів зовнішньоекономічної діяльності // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. – Київ – Вінниця, 2006. Вип. 8. – С. 428 – 432.

16. Методичні рекомендації щодо формування готовності до професійного іншомовного спілкування у студентів I курсу заочної форми навчання з дисципліни „Іноземна мова за професійним спрямуванням”. – Вінниця, 2006. – 42 с.

АНОТАЦІЯ

Логутіна Н.В. Формування готовності до професійного іншомовного спілкування у майбутніх менеджерів зовнішньоекономічної діяльності. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, Вінниця, 2006.

У дисертації проведено аналіз теоретичних основ формування готовності до професійного іншомовного спілкування майбутніх менеджерів як соціально-педагогічної проблеми; розкрито зміст, визначено структурні компоненти, показники й рівні її сформованості у студентів вищих навчальних закладів економічного профілю; обґрунтовано й експериментально перевірено педагогічні умови, які сприяють ефективному формуванню готовності до професійного іншомовного спілкування майбутніх фахівців у сфері менеджменту; розроблено й доведено ефективність методичної системи з реалізації окреслених педагогічних умов у процесі вивчення курсу „Іноземна мова за професійним спрямуванням” у вищих навчальних закладах економічного напрямку.

Ключові слова: готовність, професійне мовлення, компоненти, показники, рівні сформованості готовності, педагогічні умови.

АННОТАЦИЯ

Логутина Н.В. Формирование готовности к профессиональному иноязычному общению у будущих менеджеров внешнеэкономической деятельности. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования. – Винницкий государственный педагогический университет имени Михаила Коцюбинского, Винница, 2006.

В диссертации проведен анализ теоретических основ формирования готовности к профессиональному иноязычному общению будущих менеджеров внешнеэкономической деятельности как социально-педагогической проблемы; рассмотрена ее структура, определены показатели и уровни сформированности данного вида готовности, обоснованы и экспериментально проверены педагогические условия, формы, методы и средства, способствующие эффективному формированию готовности к профессиональному иноязычному общению будущих специалистов в сфере менеджмента. Профессиональное иноязычное общение рассматривается как необходимый компонент становления личности будущих менеджеров.

В процессе исследования установлено, что разнообразие функций профессиональной иностранной речи специалистов в области менеджмента

свидетельствует о богатстве языкового влияния менеджера внешнеэкономической деятельности в его будущей деятельности и о том, что при умелом использовании всего диапазона речевой функциональности иностранная речь становится одним из важнейших орудий будущего менеджера внешнеэкономической деятельности.

Для того, чтобы овладеть искусством иностранной речи в профессиональном аспекте личность будущего менеджера должна быть готова к этому процессу.

Готовность студента к профессиональному иноязычному общению охватывает осознание им коммуникативных ценностей, пробуждение интереса к осмыслению необходимости овладения коммуникативными технологиями в профессиональном аспекте (мотивационный компонент), определённую сумму знаний (смысловой компонент), умения использовать эти знания в соответствии с условиями общения (операционный компонент).

Показателями сформированности каждого компонента готовности к профессиональному иноязычному общению студентов-менеджеров являются: усвоение норм современного иностранного языка, владение ими на разных уровнях языковой системы; знание профессиональной терминологии; владение экстралингвистическими средствами в зависимости от ситуации общения; владение базисными профессионально-речевыми знаниями, необходимыми для внешнеэкономической деятельности; желание совершенствовать свою речь, уровень удовлетворения индивидуума качеством личной профессиональной речи.

На основании обоснованных показателей выделены три уровня сформированности готовности студентов-менеджеров к профессиональному иноязычному общению: эмпирический (низкий), репродуктивный (средний), творческий (высокий).

В диссертации определены педагогические условия, способствующие эффективному формированию готовности к профессиональному иноязычному общению студентов-менеджеров внешнеэкономической деятельности:

- осознание студентами роли профессионального иноязычного общения во внешнеэкономической деятельности менеджера;
- реализация контекстного подхода к учебному процессу;
- использование форм и методов интерактивного обучения;
- обеспечение рефлексивного анализа будущими менеджерами собственных коммуникативных возможностей.

Результаты экспериментального исследования подтвердили эффективность разработанной на основе выделенных педагогических условий методики формирования готовности к профессиональному иноязычному общению у будущих менеджеров внешнеэкономической деятельности.

Ключевые слова: готовность, профессиональное иноязычное общение, компоненты, показатели, уровни сформированности готовности к профессиональному иноязычному общению, педагогические условия.

ANNOTATION

Logutina N.V. Preparedness Formation for Professional Foreign Language Communication with Future Managers of Foreign Trade Activities. – Manuscript.

Dissertation submits the Scientific Degree of Candidate of Pedagogical Sciences, speciality 13.00.04 – Theory and Methods of Professional Education. – Vinnytsia State Pedagogical University named after M.Kotsjubynskyi, Vinnytsia, 2006.

The theoretical bases of preparedness formation for professional foreign language communication with the future managers of foreign trade activities are carried out as a social and pedagogical problem; its structure is considered, parameters and levels of preparedness formation are determined, pedagogical conditions, forms, methods and means promoting the effective preparedness formation for professional foreign language communication with the future specialists in the sphere of management are proved, the effectiveness of methodological system of the realization of the allocated pedagogical conditions in studying „English for Specific Purposes” in higher economic educational institutions is developed and proved.

Key words: preparedness, professional foreign language communication, components, parameters, levels of preparedness formation for professional language communication, pedagogical conditions.